

СТАНОВИЩЕ
от проф. дфн Нина Димитрова
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА СОФИЯ АНГЕЛОВА
„ФИЛОСОФИЯ НА ПРЕВОДА – МЕЖДУ БУКВАЛНОТО
И ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА“
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“ в професионално направление 2.3. ФИЛОСОФИЯ

София Ангелова е магистър по английска филология, изтъкнат преводач на художествена и научна литература от различни езици. Тя има и богата преподавателска практика, включително във Великобритания. Отчислена е от редовна докторантура в програмата „Философия с преподаване на английски език“.

Предмет на дисертацията е философското осмисляне на диалектиката между два типа преводачески решения – буквализма и интерпретацията, което е предприето с цел постигането на същността и границите на превода. Професионалният опит на докторантката е решаващ за успеха на нейния труд – на вниманието ни е предложено едно зряло, добре обмислено изследване, което със сигурност потвърждава първата част от приведеното в края на работата изказване на Доналд Дейвидсън за превода като труден и тежък в теоретично отношение...

Изложението е много стегнато, синтетично (общият обем на работата е около 160 страници) и същевременно достатъчно онагледено с множество диаграми, илюстрирано с разнообразни примери.

Структурата е стандартна – увод, три глави, заключение и списък на ползваната литература, изцяло на латиница. Много добро впечатление прави фактът, че обобщения са формулирани не само след всяка от главите, но и след всеки от параграфите в тях. Формулировките са кратки и ясни.

В увода е направен преглед на опитите за периодизация и класификация на превода, започвайки с този на Джордж Стайнър, оценен заради съдържащия се в него философски и херменевтичен заряд. Направен е и преглед на различните подходи към превода, обособени в четири групи. По отношение на първата група – за

еквивалентност между превод и оригинал, стъпвайки върху предложението на руския формалист Роман Якобсон, София Ангелова прави крачка нататък и предлага разбиране за еквивалентността като взаимозаменяемост в ситуация на превод.

Функционалистският подход е представен в лицето на „скопос теорията“ на Ханс Вермеер, акцентираща върху позицията на преводача като преговарящ с клиента/клиентите, при което еквивалентността е останала на заден план. Третият тип подход (използван в дисертацията предимно за целите на онагледяването) е посочен като описващ разнообразието от преводачески практики в различните исторически периоди, прицелен в установяването на норми, универсалии, закони, присъщи на превода.

Най-голямо внимание е отделено на херменевтичния подход, обяснено с предпочитанията на авторката към екзистенциалната перспектива, който той предлага. Обстойно коментиран е специфичният принос на всеки от главните представители на съвременната херменевтика, а нивото на тези коментари е в състояние да ни убеди във философичността на предложената работа.

Обикновено тезата на едно дисертационно изследване е анонсирана в неговия увод, но тук това е направено в началото на първата глава – „Дефиниране на превода и неговите граници“. Всъщност предложена е работна интуиция, чийто ефект се проследява в цялостното изложение. Тя определя превода като посредничество, състоящо се в схващане и изразяване на чуждоезиков текст по не-чужд начин.

По-нататък текстът се занимава с границите на преводаческата територия, коментирайки експертни мнения в историко-философски план. В изследователския фокус са двата типа екстремни случаи на не/преводимост – пълната или висока степен на преводимост – при научните и техническите текстове, и ниската или отсъстващата степен на преводимост при поезията (при случаи, когато дори транслитерацията е невъзможна). Представителните за непреводимостта примери не оставят никакво съмнение в твърденията на авторката. Тук е мястото да добавя, че работата ѝ е много информативна и интересна и за по-широка читателска аудитория.

Въз основа на анализите на тези два типа фактическо отсъствие на превод (стопроцентовата преводимост и стопроцентовата непреводимост) е очертана неговата територия, изискваща наличието и единството както на момента на буквалността, така и на интерпретацията.

Втората глава е посветена на дихотомията буквалност – интерпретация в превода на свещени и светски текстове и за мен е най-интересната част от изследването. След един ерудиран преглед на разгръщането на дихотомията в рамките на европейската култура, започвайки от Цицерон, София Ангелова разглежда два емблематични в търсеното отношение (превод на свещени текстове) казуси – Корана и Библията. Особено впечатляваща е яснотата, показана в разграничението между тях откъм принципната им възможност за превод.

Следващата част от тази глава обсъжда преводимостта на светските текстове и степента на свободната интерпретация там. Сред приведените примери не липсват и такива за „побългаряване“, например на Карамзиновата „Бедная Лиза“ от Йоаким Груев и др. Свободата на превода е анализирана и в случаите на автопревод, при преводачески тандеми и т.н., като тяхната неудовлетворителност е оценена от гледището на избраната херменевтична позиция.

Освен с диалектиката между буквалност и интерпретативност, последната глава се занимава с персоналния аспект на превода, поставяйки акцента именно върху него – върху личното отношение между автор, преводач и читател. Персоналният аспект на превода е открит като единствено възможния начин за преодоляването на неопределеността на интерпретативната ситуация. След формулирането на важните изводи от изследването дотук, София Ангелова преминава към преформулиране на изходната работна интуиция в изработено от нея определение за превода, което е и главният научен резултат от изследването.

В дадената в автореферата справка за приносните моменти са формулирани три положения, които по пределно синтетичен начин изразяват постигнатото от авторката. Смятам за напълно основателна тяхната претенция. Налична е и справка за изискваните при процедурата публикации. Авторефератът е изготвен много грижливо, представяйки обобщено дисертационния труд.

Смятам, че от казаното дотук проличава убедеността ми в неговите достойнства, затова като член на научното жури аз без колебание ще гласувам на София Ангелова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.